

positiv bedömning. Resultaten visar att de flesta även var positivt inställda efter fem år och att de rekommenderade konfirmation till sina vänner och att de skulle göra det igen om de skulle göra om valet. De flesta (nio av tio) skulle också vilja att deras egna barn skulle delta. Lika många ansåg också att konfirmandtiden var en viktig erfarenhet i deras liv.

Ungefär var tionde svarade fem år efteråt att de hade negativa erfarenheter från konfirmationen. Det som dessa ungdomar hade gemensamt var att de hade upplevt en dålig atmosfär, auktoritär undervisningen och att ingen lyssnade på dem.

I slutet av undervisningen uppgav två av tre ungdomar att de var intresserade av att bli konfirmandassistenter, även om endast hälften av dessa senare gjorde slag i saken. En slutsats av undersökningen är att personer i 20-årsåldern är mindre religiöst aktiva än vad de är under någon annan period i livet.

Sammanfattningsvis påpekas att framtiden för finsk konfirmandundervisning ser strålande ut, även om den inte kan tas för självklar. I storstadsområden som Helsingfors är det endast ca 50 % av 15-åringarna som konfirmeras. I takt med att konfirmationen förlorar sin självklara status framhålls vikten av en ökad kvalitet på undervisningen.

Boken är intressant läsning och viktig även i diskussionen om konfirmandundervisningen inom Svenska kyrkan. Att det skulle vara lika självklart att konfirmera sig i Sverige som i Finland känns som en utopi. Inte ens innan den stora nedgången under 1970-talet var andelen svenska konfirmander lika hög. Samtidigt är det inte så stor skillnad mellan vad svenska och finska ungdomar berättar att de upplevt under konfirmandundervisningen, så det kan knappast vara innehållet som skiljer grupperna åt. Kanske är det just konfirmationen som krav för att gifta sig i kyrkan och bli fadder som förklarar skillnaden?

Elisabeth Porath Sjöo

Charles Mathewes: *A Theology of Public Life. Cambridge Studies in Christian Doctrine. 366 sid. Cambridge: Cambridge University Press 2007.*

Om man vill reflektera över frågan vad religion har med politik att göra, på ett sätt som går utöver den sedvanliga liberala och allt mindre trovärdiga uppdelningen mellan det privata och det offentliga, kommer definitionsproblematiken omedelbart att anmäla sin närvaro. Den amerikanske teologen Charles Mathewes, verksam vid University of Virginia, vill i sin brett upplagda politiska teologi *A Theology of Public Life* undvika att upprepa ett stereotypt svar på sin inle-

dande fråga, nämligen vad Washington har med Jerusalem att göra. Så deklarerar han inledningsvis att det rör sig om en teologisk reflektion om det «offentliga livet» och inte endast om «politik», eftersom det senare begreppet ofta leder våra tankar till frågan hur staten skall styras medan det tidigare omfattar allt som rör det «allmänna goda». Likaså poängterar han att det rör sig om en «teologi om det offentliga livet», inte om en «offentlig teologi». Med denna distinktion vill förf. ha sagt att hans teologiska reflektioner om det offentliga livet har sin utgångspunkt i den kristna traditionens egna intellektuella resurser och att han inte (i första hand) försöker legitimera teologins praktiska anspråk utifrån en given politisk dagordning eller filosofi. Därmed avlägsnar han sig också från försök att finna en plats för «religion» i samhället genom att reducera religionen till en privatsak: enligt förf. är den kristna traditionen en i högsta grad social och offentlig angelägenhet. Den kristna kyrkan har med andra ord både en offentlig kropp och röst.

Vikten av dessa preliminära terminologiska bestämmingar visar sig inte bara i deras relevans för en i högsta grad samtidsaktuell fråga utan även i tolkningen av historien. I sin strävan att erbjuda ett alternativ till den moderna dikotomin mellan privat och offentligt vänder sig förf. till Augustinus som den främste inspiratören för sin teologi. Därmed krävs dock att man undviker att läsa in moderna kategorier som «religion» och «politik» i Augustinus teologi. En inte obetydlig del av förf:s diskussioner förs därför med alternativa Augustinustolkningar där förf. försvarar vad han kallar för en «Augustinsk världslighet» som innebär ett bejakande av det offentliga livet trots de pessimistiska slutsatserna i *Guds stad*. Poängen med denna nyläsning av Augustinus är inte att försvara kyrkofaderns ställningstaganden i sig utan snarare att använda Augustinus som resurs för en konstruktiv samtida reflektion. Augustinus erbjuder nämligen en teologiskt informerad och tillräckligt detaljerad reflektion över det offentliga livet för att kunna tydliggöra vår egen tid.

Poängen för förf. blir alltså att reflektera teologiskt över hur den kristna kyrkan skall leva det offentliga livet — detta är en viktig del av den kristna existensen för enskilda såväl som gemenskaper. Boken är, förutom inledningen, indelad i två längre avsnitt: dels en «engagemangets teologi» som vill visa hur strävan efter gemenskap med Gud inte går vid sidan av världen utan just genom ett engagemang i världen, dels en «medborgarskapets liturgi» som visar på de teologiska motiven för det medborgerliga engagemanget som en liturgisk akt av lovprisning. Båda dessa avsnitt kännetecknas av en polemik gentemot varje form av politisk eller religiös privatisering av människan — hon är

oundvikligen en av Gud skapad och till Gud ämnad social varelse. Därmed kommer varje form av eskapism eller kvietism — kyrklig eller politisk — att fördunkla det mänskliga som sådant.

Det är alltså tydligt att bokens primära målgrupp är teologer och den kristna kyrkan, men förf:s ambitioner sträcker sig längre än så. Samtliga avsnitt i boken står i dialog med de främsta bland samtida politiska filosofer och teoretiker av liberalt och mer radikalt slag. Ambitionen är att erbjuda ett teologiskt alternativ till senare tiders politiska filosofi, men inte nödvändigtvis som en kontrast till dessa utan snarare som ett annat perspektiv på ett gemensamt problem, nämligen det samtida pluralistiska samhället. Likt vissa radikala politiska filosofer ser han problemet med mångfalden inte som ett problem med mångfalden i sig, utan som ett problem hos den moderna centraliserade nationalstaten som verkar ha en till synes ofrånkomligt homogeniserande tendens. Att hans reflektioner kring det offentliga livet så tydligt utgår från den kristna traditionen innebär alltså inte att han förespråkar ett homogent kristet samhälle — vilket många moderna kritiker av Augustinus annars kunde frukta. Snarare skall hans position ses som ett försök att både i teoretisk reflektion i och praktisk handling erkänna mångfalden, inte motvilligt utan som något gott. Här tycker jag att förf. är mycket övertygande och erbjuder ett seriöst alternativ till en liberal toleransdiskurs som ofta bara blir ett sätt att dölja majoritetens hegemoni.

Det finns givetvis en hel del detaljer att diskutera vad gäller enskilda tolkningar av historisk och samtida filosofi och teologi. Likaså är boken präglad av dess nordamerikanska kontext — vilket knappast kan betraktas som någon kritik — vilket inte gör den omedelbart tillgänglig för en europeisk läsare. Vad som emellertid går utmärkt att ta till sig för den nordeuropeiske läsaren är det utomordentliga sätt som förf. angriper en så samtidsrelevant fråga: konstruktiv analys utifrån en liberaliserbar tradition men ständigt dialogberedd; visionär i sin övergripande tes men detaljerad i sina konkreta resonemang. Framtiden får utvisa vilken reception boken får, men jag skulle inte bli förvånad om den till sättet att arbeta såväl som till sitt innehåll kommer att spela en viktig roll i den angloamerikanska filosofiska och teologiska diskussionen om förutsättningarna för ett pluralistiskt samhälle och om vad Washington — och kanske även Bryssel, Berlin och Paris — har med Jerusalem att göra. En fråga som knappast kommer att förlora i aktualitet den närmaste tiden men som också indikerar vikten av att gå tillbaka i historien, eftersom vi enligt förf. — liksom filosofen Cornelius Castoriadis — alltså tänker «nedströms».

Ola Sigurdson

Ingeborg Svensson: *Liket i garderoben — en studie av sexualitet, livsstil och begravning*. 263 sid. Normal förlag, Stockholm 2007.

Etnologen Ingeborg Svensson har i sin doktorsavhandling studerat aidsrelaterade begravningar bland bi- och homosexuella män i Sverige. I centrum står frågan om vad som händer när döden som sociokulturell konstruktion möter föreställningar om homosexualitet. Studien omfattar tiden från början av 1980-talet, då hiv-epidemin bröt ut, fram till början av 2000-talet. Studiens fokus är tiden före 1996 då de så kallade bromsmedicinerna kom. Detta var en tid då homosexualitet, sjukdom och död på ett symboliskt sätt tänktes samman. Det var en tid då gruppen homosexuella män gick på tioalet begravningar per år för att hedra kamrater döda mitt i livet med en genomsnittsalder på 41 år. Det var en tid då det inte var helt ovanligt att begravningarna blev avskedsцерemonier utan ett enda ord om den dödes liv eller varför han dött så ung. Reaktionerna blev ganska snart: «Jag vill att min begravning ska bli en bögbegravning», dvs. en begravning som speglar den dödes livsstil. Livsstilsbegravningar förekommer även i andra grupper, de homosexuellas begravningar är inte så unika som Svensson vill göra gällande. Andra studier från samma tidsperiod visar på en ökning av personliga inslag, ibland privata inslag vilka de anhöriga eller den döde vill ska visa att den döde inte är en i mängden utan unik. Centralt blir att det tydligt genom det personliga ska framgå på vems begravning man är. Dessa personliga inslag kan förekomma vid olika tillfällen från dödsfallet till gravsättningen. Svensson förstår begravningen som en sekvens av flera ritualer och skeenden som planering, annonsering, förberedelser, minnesstund och gravsättning. I ett avseende skiljer sig de homosexuellas begravningar i Svenssons undersökning från flertalet begravningar i Sverige eftersom de är designade (planerade) ofta in i minsta detalj av den döde själv. En annan skillnad är att materialet visar att dubbla begravningar frekvent förekommer. När vännerna hållit sin begravning/minnesstund där den dödes livsstil markeras tar föräldrarna över och avhomosexualiserar den döde genom en traditionell begravning och gravsättning i familjegraven.

Huvudmaterialet utgörs av tjugotre längre intervjuer samt ett tjugotal kortare intervjuer, vilka används som kringkunska. Hur författaren använder denna kringkunska har läsaren svårt att få grepp om.

Avhandlingen disponeras i sju kapitel. Först, som sig bör, ett metodkapitel. I kapitel två diskuteras den manliga sexualitetens sociokulturella betydelse särskilt vid tiden före bromsmedicinerna. I «släkten följa släktens gång», kapitel tre, skildras de begravningar